

โครงการประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า:
บทบาทนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทย
ยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐

สารบัญ

	หน้า
โครงการประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า	1
-หลักการและเหตุผล	1
-วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
-ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
-แนวทางการศึกษา	4
-ประเด็นในการศึกษา	4
-ระยะเวลาดำเนินการ	4
ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยก่อน พ.ศ.2500	5
-ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์	5
- ลำดับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยยุคเริ่มต้น – พ.ศ.2500	10
- ภาพยนตร์เด่นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2- ก่อน พ.ศ.2500	11
ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า:	
บทบาทนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ.2500	13
-สองัค ทิพยทัศน์์	13
-สวลี ผกาพันธุ์	17
- ประภาพรรณ นาคทอง	33
-อมรา อัสวานนท์	42
ความเหมือนและความต่างของนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ.2500	56
สรุปผลการศึกษา	58
-สรุปผลที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ.2500	58
-สรุปผลตามประเด็นการศึกษา	59
บรรณานุกรม	63

โครงการประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า

ชื่อโครงการ:	โครงการประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า
กิจกรรมหลัก:	สัมภาษณ์นักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐
ผู้รับผิดชอบ:	สถาบันหนังไทย

หลักการและเหตุผล

ภาพยนตร์แม้จะเป็นประติมากรรมของชาวต่างชาติ แต่ก็เป็นมหรสพที่ให้ความบันเทิงแก่คนไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๐ เริ่มต้นจากชาวต่างชาติเป็นผู้จัดหาภาพยนตร์ต่างประเทศมาฉายให้คนไทยชม พัฒนาไปจนกระทั่งคนไทยสามารถสร้างภาพยนตร์ไทยได้เองเป็นครั้งแรกเรื่อง “โชคสองชั้น” โดยพี่น้องตระกูลสุวัตและเพื่อนพ้องในนาม “กรุงเทพ ภาพยนตร์บริษัท” ใน พ.ศ. ๒๔๗๐

ช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ การสร้างภาพยนตร์ไทยกลุ่ม ๆ คอน ๆ เนื่องจากฟิล์มหายาก เมื่อสงครามสิ้นสุดแม้ว่ารัฐบาลไทยโดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะนำพาประเทศเข้าเป็นฝ่ายเดียวกับญี่ปุ่น แต่การแสดงบทบาทของขบวนการเสรีไทยช่วยให้ประเทศไทยไม่ต้องตกอยู่ในสถานะผู้แพ้สงครามเหมือนกับญี่ปุ่น เมื่อความสุขสงบกลับคืนสู่สังคมไทยอีกครั้งความบันเทิงเร้าใจจึงเป็นเรื่องที่ตามมาติด ๆ การสร้างภาพยนตร์ไทยเริ่มกลับมาคึกคักอีกครั้งหนึ่ง แม้ในช่วงแรกยังติดขัดเรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายทำภาพยนตร์ แต่ผู้สร้างภาพยนตร์ไทยก็ได้ลดละความพยายามจนกระทั่งสามารถกลับมาสร้างภาพยนตร์ไทยขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ มีภาพยนตร์ไทยออกฉายเป็นจำนวนสองเรื่อง คือ ชายชาติตรี ของปรเมรุภาพยนตร์ และชอนกาเหว่า ของบูรพาฟิล์มภาพยนตร์ จากนั้นค่อย ๆ มีภาพยนตร์ไทยเข้าฉายมากขึ้นทุก ๆ ปี

อีกทั้งใน พ.ศ. ๒๔๘๖ ภาพยนตร์เรื่อง “สันติ-วิณา” ของรัตน์ เปสตันยี ยังคงว่ารางวัลการประกวดภาพยนตร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ ๑ มาได้หลายรางวัล ช่วงเวลาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ จึงถือเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นการสร้างพื้นฐานของภาพยนตร์ไทยที่เฟื่องฟูในทศวรรษถัดมา หลักกิโลเมตรที่ ๑ ของงานวิจัยชิ้นนี้เริ่มต้นที่ภาพยนตร์เรื่อง “สุภาพบุรุษเสือไทย” พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นหนังแนวแอ็คชั่นดราม่า (บู๊ชีวิต) ถ่ายทำในระบบฟิล์ม ๑๖ มม. สีเทคนิค โดยไม่บันทึกเสียงบนฟิล์ม และใช้การพากย์สดเมื่อนำออกฉาย เรื่องราวของกำนันที่ถูกป้ายความผิดว่าฆ่าคนตายจึงต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองด้วยการขอรอยโจรชั่ว ฝีมือการกำกับของหม่อมเจ้าสุภรวรรณดิศ ดิศกุล และแท้ ประกาศวุฒิสาร นำแสดงโดย สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ และสอางค์ ทิพย์ทัศน์ ภาพยนตร์เรื่องนี้ทำรายได้เป็นประวัติการณ์และเป็นต้นกำเนิดหนังในตระกูล

“เสื่อ” อื่น ๆ (รวมทั้งภาพยนตร์เรื่อง “ชาติเสื่อ” ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกของมิตร ชัยบัญชาด้วย) จากนั้นผู้สร้างภาพยนตร์ไทยจึงหันมาใช้ฟิล์ม ๑๖ มม. ในการถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อยมา ดังนั้น ภาพยนตร์เรื่องสุภาพบุรุษเสื่อไทยจึงคล้ายหลักกิโลเมตรที่ ๑ ของภาพยนตร์ไทยยุค ๑๖ มม.

แต่ในขณะเดียวกัน แม้ผู้สร้างหลายรายจะเกาะติดกระแสทำภาพยนตร์ตระกูล “เสื่อ” มากมาย แต่ก็ยังมีภาพยนตร์ไทยหลายเรื่องที่ยังคงทำอยู่ที่นี่นักแสดงหญิง เห็นได้ชัดเจนจากการทำประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์โดยใช้ชื่อนักแสดงนำหญิงเป็นตัวหลัก นักแสดงนำหญิงที่มีบทบาทมากในขณะนั้น เช่น วิไลวรรณ วัฒนพานิช รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง สวลี ผกาพันธุ์ มาลิน เลขาวัฒนพิจารณ์ อมรา อิศวนนท์ เป็นต้น

ภายใต้ช่วงระยะเวลาเดียวกันนั้น ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๔๙๔ เป็นช่วงที่วงการละครเวทีได้รับความนิยมนสูงสุด หลังจากนั้นจึงถึงจุดเสื่อมเมื่อสภาพเศรษฐกิจไทยหลังสงครามเริ่มฟื้นตัวขึ้น มีการสั่งภาพยนตร์จากต่างประเทศเข้ามาขายเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการลงทุนสั่งเครื่องมือเข้ามาสร้างภาพยนตร์ไทย ความบันเทิงยอดนิยมเปลี่ยนจากละครเวทีมาเป็นภาพยนตร์ ซึ่งสื่อบันเทิงตัวนี้มีความสามารถในการกระจายข่าวสารออกสู่ผู้ชมทั่วประเทศตามความเจริญของเทคโนโลยี

ลักษณะและความสำคัญของภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐

๑. ถ่ายทำด้วยฟิล์ม ๑๖ มม.

๒. เป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีบันเทิงจากละครเวทีสู่ภาพยนตร์ ๑๖ มม. ซึ่งพัฒนาไปเป็น ๓๕ มม. ในเวลาต่อมา (ราว พ.ศ. ๒๕๑๕)

๓. บทบาทการเป็นสื่อสารมวลชนที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ทั่วประเทศ

๔. ให้ความสำคัญกับนักแสดงหญิง ทั้งนี้พิจารณาจากชื่อภาพยนตร์ มีหลายเรื่องที่บ่งบอกเรื่องราวของผู้หญิงอย่างชัดเจน เช่น

-พ.ศ.๒๔๙๒: อมตาเทวี

-พ.ศ.๒๔๙๓: นางคานี ลูกนางนาค ลูกนางนาคพระโขนง ศาสนารักของนางโจรสระไก่ทาส

-พ.ศ.๒๔๙๔: แม่เสื่อสาว ม่วยสิ้น ลูกสาวพระอาทิตย์ ศกุนตลา สะไก่ทาส สาวน้ำเค็ม เอื้องฟ้า

-พ.ศ.๒๔๙๕: ขุนช้างขุนแผน ตอน ปีสางนางวันทองอาละวาด จอมใจโจรสาว เจ้าจอมหม่อมห้าม เจ้าสาวจอมเสื่อ นางนาคพระโขนง เมียแก้วเมียขวัญ ลูกสาว สาวเกาะสมุย หญิงงามเมือง หญิงร้ายชายชั่ว กากี ขุนช้างขุนแผน ตอน วันทองหึงลาวทอง ชีวิตแม่ ซ้อยนางรำ ดรชนินาง

ดวงใจของชายชู้ ด้วยน้ำมือนาง น้องนางบ้านนา เมียหลวง แม่ค้าปลาสด แม่เลี้ยง แม่เสือไพรวัลย์ รอยยิ้มพิมพ์ใจ ลูกสะใภ้-แม่ผัว วนิดา วังน้ำวน สองเสื่อสาว สาวเครือฟ้า หนึ่ผัว หยกฟ้า

-พ.ศ.๒๔๘๗: เข้าวังนางละเวง เจ้าสาวกำพร้าว เจ้าสาวชาวไร่ เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดา จันทร ธิดาจาก นางกลางเมือง นางไพร มุมลับสาวสังคม แม่ค้าหาบเร่ แม่จ่า แม่ศรีเรือน อัครวิลาส

-พ.ศ.๒๔๘๘: ชนแต่สวย เทวีขวัญฟ้า นางทาส นางนาคพระโขนง นางแก้ว น้ำใจ สาวจีน โบตัน พิมพ์ลาไลย เมียแก้ว แม่พระ ลีหลิน วารุณี ศรีสะเกษ สร้อยฟ้าชายตัว สาวสมัยใหม่ สาวสวรรค์ สาวเวียงฟ้า สิงห์สาวเสือ หงส์เหิร หญิงคนชู้ หญิงสามผัว หม้ายสามเรือน หลีห่วน เหมยฟ้าบางกอก

-พ.ศ.๒๔๘๙: แก้วตานาง ดาวเรือง เทพธิดาส้อ นางนาคพระโขนงคีนซีพ นางไ้ บ้านทรายทอง ยอดครุณี วั้งบัวบาน สร้อยฟ้าศรีมาลาลุยไฟ เสน่ห์สาวฮ่องกง หงส์หยก

จากลักษณะและความสำคัญดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ ถือเป็นบันทึภาพสังคมไทยที่ไม่ควรมองข้าม โดยเฉพาะในเรื่องบทบาทของนักแสดงนำหญิง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เรื่อง บทบาทนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ.๒๕๐๐
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐
๓. เพื่อสัมภาษณ์นักแสดงหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยจากคำบอกเล่า (Oral History) โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่เกี่ยวข้องโดยตรง
๒. ข้อมูลที่ได้จากข้อ ๑ เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งผู้ที่สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยสามารถปรับใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ในการศึกษาวิจัยได้ต่อไป

แนวทางการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ถึงบทบาทของนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ มีเครื่องมือในการศึกษาดังต่อไปนี้

๑. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ นักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้แก่ อมรา อัศวนนท์ สวลี ผกาพันธุ์ ประภาพรณ นาคทอง และสอางค์ ทิพย์ทัศน์ (กรณีสอางค์ ทิพย์ทัศน์ ใช้ข้อมูลจากเทปบันทึกการสัมภาษณ์โดยทีมงานหอภาพยนตร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑) ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) การสัมภาษณ์ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ตั้งคำถามตามวัตถุประสงค์) และไม่มีโครงสร้าง (ตั้งคำถามเจาะลึกนอกเหนือจากวัตถุประสงค์)

๒. ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นในการศึกษา

๑. บทภาพยนตร์ (ดัดแปลงจากรรณคดี/วรรณกรรม แต่งใหม่ เรื่องจริง หรือลอกเลียนแบบหนังที่ประสบความสำเร็จ)

๒. ค่านิยมในดารานำ (มีการจับคู่ดาราคู่ขวัญหรือไม่)

๓. ภาพลักษณ์นักแสดงนำ (นางเอกไร้เดียงสา นางเอกเซ็กซี่ นางเอกเจ้าน้ำตา) ภาพลักษณ์เหล่านี้ส่งผลต่อการแสดงในยุคหลังหรือไม่

๔. ภาพลักษณ์นักแสดงนำมีผลต่อคนดู/สังคมอย่างไร

๕. ภาพลักษณ์ที่ติดตัวส่งผลต่อชีวิตจริงอย่างไร

๖. บทบาทอื่นของดารานำหญิงที่มีต่อหนัง เช่น การโฆษณา การเปิดตัวหนัง (งานเลี้ยงเปิดตัวหนัง)

ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยก่อน พ.ศ.๒๕๐๐

มนุษย์รู้จักใช้ “ภาพ” เป็นสื่อบอกเล่าเหตุการณ์มาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ที่มนุษย์ยังไม่มีอารยธรรมใด ๆ มากไปกว่าการอยู่อาศัยภายในถ้ำใช้เครื่องมือง่าย ๆ ในการล่าสัตว์ เมื่อสังคมเจริญขึ้นมนุษย์ยังคงบอกเล่าเรื่องราวผ่าน “ภาพ” ด้วยวิธีการที่ทันสมัยและเสมือนจริงมากขึ้นตามลำดับ จากภาพวาดบนผนังถ้ำ ภาพแกะสลักบนหนังสัตว์ฉายเงาผ่านแสงไฟ มาจนถึงภาพยนตร์ที่เป็นการบันทึกภาพสังคมแต่ละยุคสมัยที่แจ่มกระจ่างในความทรงจำของผู้คน

ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์

กลุ่มนักประดิษฐ์ของ โทมัส อัลวา เอดิสัน ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ภาพเคลื่อนไหวยุคแรก ๆ ก่อนจะมีภาพยนตร์ โดย วิลเลียม เคนเนดี ลอว์รี ดิคสัน เป็นผู้นำผลงานภาพเคลื่อนไหวออกแสดงประมาณต้นปี ๑๘๘๕ เรียกว่า Kinetoscope แต่การรับชมยังทำได้เพียงทีละคน แบบเครื่องถ้ามองไม่สามารถรับชม Kinetoscope เป็นกลุ่มได้^๑ ภาพยนตร์ที่ฉายออกสู่สายตาสาธารณชนเรื่องแรกเป็นผลงานของพี่น้องลูมิเออร์ (Louis and Auguste Lumiere) นำประดิษฐ์กรรมที่เรียกว่าซิเนมาโตกราฟ (Cinematograph) ออกฉายพร้อมเก็บเงินค่าเข้าชม ณ ห้องโถงชั้นล่างของ The Grand Cafe เลขที่ ๑๔ ถนน Boulevard des Capucines ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ค.ศ.๑๘๙๕^๒ ความสำเร็จของพี่น้องลูมิเออร์ คือ การพัฒนาฉายบนจอที่ใหญ่ขึ้นรองรับผู้ชมจำนวนมาก ทำให้ภาพยนตร์กลายเป็นสื่อสารมวลชนอีกแขนงที่สร้างความรู้สึกร่วมให้กับคนจำนวนมากในห้วงเวลาเดียวกัน

ในประเทศไทยมีหลักฐานปรากฏว่า มีการฉายภาพยนตร์ครั้งแรกในวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๔๐ ณ โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ ภาพยนตร์ดังกล่าวถูกเรียกว่า “ปารีสีน ซิเนมาโตกราฟ” สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาพยนตร์ประดิษฐ์กรรมของพี่น้องลูมิเออร์ชาวฝรั่งเศส ฉายโดยพ่อค้าแร่ชื่อนายเอส. จี. มาร์คอฟสกี ค่าเข้าชมราคาห้องหนึ่งมีเก้าอี้หลายตัว ๑๐ บาท ชั้นที่ ๑ ราคา ๓ บาท ชั้นที่ ๒ ราคา ๒ บาท ชั้นที่ ๓ ราคา ๑ บาท ชั้นที่ ๔ คือที่นั่งวงเวียน ราคา ๒ สลึง เด็กอายุต่ำ

^๑ ประภัสสร เลิศอนันต์. (๒๕๔๓). รูปร่างของประวัติศาสตร์ภาพยนตร์. แปลและเรียบเรียงจาก “The Shape of Film History” How to Read A Film The Art, Technology, Language, History of Film and Media โดย James Monaco ภาควิชาศิลปะศึกษา สาขาภาพยนตร์และวิดีโอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง หน้า ๔.

^๒ ชลิตา เอื้อบำรุงจิต. (๒๕๔๐). ๑๐๐ ปีภาพยนตร์ในประเทศไทย. สารคดี ฉบับที่ ๑๕๐ ปีที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๔๐ หน้า ๘๕.

กว่า ๑๐ ขวบคิดครึ่งราคา ราคาต่ำชมที่หลากหลายบ่งบอกถึงสถานะที่แตกต่างกันของผู้ดู ตั้งแต่เจ้านาย ขุนนาง ไปจนถึงสามัญชนหญิงชาย รวมผู้ชมประมาณ ๖๐๐ คน^๓

ภาพยนตร์ที่ฉายช่วงนี้เป็นภาพยนตร์เงียบ ระหว่างฉายจึงต้องมีการบรรเลงดนตรีคลอไปด้วยเพื่อสร้างบรรยากาศให้กับผู้ชม หลังจากนั้นการฉายภาพยนตร์เริ่มเป็นที่นิยมในเมืองไทย พ่อค้าชาวต่างประเทศหลายคนนำภาพยนตร์เข้ามาฉายเก็บค่าชมจากคนไทย ที่ทำกันเป็นล่ำเป็นสันคือพ่อค้าชาวญี่ปุ่น ระหว่าง พ.ศ.๒๔๔๓-๒๔๔๘ โดยเปิดโรงภาพยนตร์ขึ้นอย่างถาวรแถบเวียงวัดศึกที่เรียกว่า “เวียงนครเขมร” เป็นโรงสีเหล็กม้วนผ้า ผาเป็นสังกะสี หลังคามุงสังกะสี มีประตูเข้า ในโรงมีจอผ้าขาวใหญ่ อีกด้านหนึ่งเป็นห้องตั้งเครื่องฉาย พื้นโรงเป็นดินตั้งม้ายาวเป็นแถบ ๙ ภาพเคลื่อนไหวนี้คนไทยนิยมเรียกว่า “หนัง” จากความคุ้นชินในหนังตะลุงและหนังใหญ่มหรสพพื้นบ้านของไทย เมื่อถูกนำมาฉายโดยพ่อค้าชาวญี่ปุ่นจึงเรียกว่า “หนังญี่ปุ่น” ทั้ง ๆ ที่ความจริงหนังที่ฉายเป็นภาพยนตร์ของบริษัทปาเต๊ะแฟร์ตราโก้แจ็องฝรั่งเศส^๔ ความนิยมในหนังญี่ปุ่นทำให้มีการสร้างโรงภาพยนตร์ขึ้นมาอีกหลายโรงในละแวกเดียวกันนั้น เช่น โรงหนังปีระกา โรงหนังวังพระองค์เจ้าปรีดา (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นโรงหนังพัฒนารมณ) โรงหนังพัฒนากร โรงหนังสิงคโปร์ เป็นต้น

ปฐมบทของการถ่ายทำภาพยนตร์โดยคนไทยในประเทศไทยเริ่มต้นจากพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ หรือพระองค์เจ้าชายทองแถมถวัลย์วงศ์ (ต้นราชสกุลทองแถม) พระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นายทหารราชองครักษ์และผู้บังคับกรมช่างมหาดเล็กในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตามเสด็จคราวเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ.๒๔๔๐ แล้วนำกล้องถ่ายภาพยนตร์กลับมาเมืองไทยด้วย และถ่ายทำภาพยนตร์ส่วนพระองค์เล่นที่วังตะนาว

เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๔๔๓ พระพุทธเจ้าหลวงทรงโปรดให้จัดงานฉลองวัดเบญจมบพิตร พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจได้ทรงออกร้านฉายภาพยนตร์เก็บค่าดูจากสาธารณชนปีนี้เป็นปีแรกและจัดเป็นประจำทุกปี พระองค์ถือเป็นคนไทยคนแรกที่บุกเบิกเรื่องภาพยนตร์ จึงได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งภาพยนตร์ไทย จากจุดกำเนิดโดยเจ้านายในราชสำนัก การถ่ายทำภาพยนตร์ตกสู่มือของสามัญชนคนไทยเมื่อเสด็จในกรมสรรพสาตรฯ สิ้นพระชนม์ ที่

^๓ ชลิตา เอื้อบำรุงจิต. (๒๕๔๐). อ้างแล้ว หน้า ๕๐.

^๔ ขุนวิจิตรมาตรา. (๒๕๕๕). หลักหนังไทย. นครปฐม: ลินคอร์น โปรโมชัน. หน้า ๒๕.

^๕ ประภัสสร เลิศอนันต์. (๒๕๔๔). ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย. ภาควิชาศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า ๒.

น้องตระกูลสุวัต ได้แก่ นายมานิต วสุวัต หลวงกลการเจนจิต (เกา วสุวัต) นายกระเศียร วสุวัต และ นายกระแส วสุวัต ผู้สนใจในประดิษฐกรรมแปลกใหม่ได้ขอซื้อกล้องถ่ายภาพยนตร์ของพระองค์ท่าน แล้วสร้างอุปกรณ์บางอย่างที่ชำรุดไป ทั้งยังได้ฟิล์มถ่ายภาพยนตร์จากพระศรัทธาพงษ์ (ต่วย) เจ้าของโรงภาพยนตร์ปรีระกา ช่วยให้การทดลองถ่ายทำภาพยนตร์ของพี่น้องวสุวัตในครั้งแรก ประสบความสำเร็จใน พ.ศ.๒๔๖๔ ภาพยนตร์เรื่องแรกเป็นการถ่ายภาพจากรูปถ่ายน้ำท่วมใหญ่เมืองชวเตา วิธีการถ่ายทำ คือ นำรูปถ่ายมาเรียงลำดับเป็นเรื่องราวแล้วถ่ายทำเป็นภาพยนตร์ ขณะฉายผู้ชมไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการถ่ายจากรูปถ่ายคิดว่าเกิดจากการถ่ายภาพด้วยกล้องถ่ายภาพยนตร์จริง ๆ ถือเป็นความสำเร็จในการสร้างความรู้สึกร่วมใจให้กับผู้ชมในสมัยนั้น

ภาพยนตร์เรื่องแรกที่พี่น้องวสุวัตลงมือถ่ายทำกันอย่างจริงจังเป็นงานเป็นการครั้งแรกคือ การชงชาในงานยุทธกีฬาของทหารเมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๔

พ.ศ.๒๔๖๕ กรมรถไฟหลวงได้ก่อตั้งศูนย์ผลิตภาพยนตร์ขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อสร้างภาพยนตร์ข่าวและภาพยนตร์สารคดีเผยแพร่กิจการของกรม หน่วยงานราชการต่าง ๆ และรับจ้างผลิตภาพยนตร์ให้กับบริษัทเอกชนด้วย มีพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว

ในปีเดียวกันนี้ นายเฮนรี แมคเรย์ ชาวอเมริกัน ได้เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” โดยมีพี่น้องวสุวัตและขุนปฏิภาคพิมพิลิจิต ช่างถ่ายภาพยนตร์คนแรกประจำกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าวเข้ามาช่วยถ่ายทำด้วย ภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” หรือชื่อในภาษาอังกฤษว่า The Gold of Siam หรือ Suvarna of Siam เป็นภาพยนตร์เงียบ ๓๕ มม. เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นถึงความรักอันบริสุทธิ์ของชายหนุ่มหญิงสาวที่มีชาติตระกูลและความมั่งคั่งร่ำรวยเป็นอุปสรรคขวางกั้น แต่แล้วความรักและความดีก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่ามีคุณค่าเหนือกว่าความเหลื่อมล้ำของฐานะ กล่าวอย่างย่อคือ เป็นเรื่องราวชีวิตรักแบบถูกผู้ดีรักกับผู้ที่ต่ำศักดิ์กว่า เป็นโครงเรื่องที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงเป็นแนวเรื่องต้นแบบที่มีอิทธิพลต่อภาพยนตร์ไทยในยุคหลัง “นางสาวสุวรรณ” เป็นผลงานสร้างของชาวต่างชาติแต่แสดงโดยนักแสดงชาวไทย ถ่ายทำเสร็จเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๔๖๕ นำออกฉายให้ประชาชนชมเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้สร้างนางเอกคนแรกของไทย คือ นางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร

พ.ศ.๒๔๗๐ พี่น้องวสุวัตในนามกรุงเทพ ภาพยนตร์บริษัท (Bangkok Pictures Co.) ได้สร้างภาพยนตร์เงียบเรื่อง “โชคสองชั้น” เป็นภาพยนตร์ขนาดยาว ๖ ม้วนต่อ ฉายรอบปฐมทัศน์เมื่อ

^๖ ประภัศสร เลิศอนันต์. (๒๕๔๔). อ้างแล้ว หน้า ๖.

วันเสาร์ที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๗๐ ที่โรงหนังพัฒนากร ถือเป็นจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

พ.ศ.๒๔๗๔ พี่น้องวสุวัตได้ตัดแปลงเครื่องมือสร้างภาพยนตร์เสียงแบบฟิล์มเดี่ยว (Single System) เรียกว่า “แบบวสุวัต” สร้างภาพยนตร์เสียงเรื่องแรก “หลงทาง” ในนามของ ภาพยนตร์เสียงศรีกรุง (Srikrung Soundfilm) ถ่ายทำ ณ โรงถ่ายสะพานขาว^๓ ออกฉายในปี ๒๔๗๕

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย คณะถ่ายภาพยนตร์เสียงศรีกรุงได้มีส่วนร่วมบันทึกประวัติศาสตร์ครั้งนี้ โดยออกถ่ายภาพยนตร์เงียบตามสถานที่สำคัญ เช่น พระที่นั่งอนันตสมาคม ลานพระบรมรูปทรงม้า ถนนราชดำเนิน มีบริษัทภาพยนตร์จากสหรัฐอเมริกาขอซื้อภาพยนตร์ เหตุการณ์วันเปลี่ยนแปลงการปกครองทั้งหมด เมื่อภาพยนตร์เสียงศรีกรุงส่งไปให้กลับได้รับคำตอบว่าใช้ไม่ได้ และไม่ได้ส่งภาพยนตร์ชุดดังกล่าวกลับคืนมา หากภาพยนตร์เสียงศรีกรุงอยากได้คืน จะต้องส่งเงินให้บริษัทเป็นค่าส่งกลับด้วย^๔ ทางภาพยนตร์เสียงศรีกรุงจึงไม่ได้ได้ถอนภาพยนตร์ประวัติศาสตร์บันทึกเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยกลับคืนสู่มาตุภูมิ

ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๕ รัฐบาลมอบหมายให้คณะศรีกรุงจัดทำภาพยนตร์เสียงงานพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๐ ธันวาคม โดยถ่ายทำทั้งงานพิธีการที่คณะราษฎรนำรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าถวายให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงลงพระปรมาภิไธย การเล่นมหรสพเฉลิมฉลองตามสถานที่ต่าง ๆ การแห่แห่นของราษฎร การตกแต่งประดับประดา ขบวนพาเหรดของนักเรียนหญิงชาย เมื่อถ่ายทำเสร็จคณะผู้สร้างได้มอบภาพยนตร์ให้รัฐบาลและกรมโฆษณาการนำออกฉายให้ประชาชนชมด้วยเห็นว่าเป็นภาพยนตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของคนไทย ถือว่าคณะภาพยนตร์เสียงศรีกรุงมีส่วนสำคัญในการร่วมบันทึกประวัติศาสตร์ชาติไทย

พ.ศ.๒๔๘๑ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลร่วมกับนายพจน์ สารสิน หลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ นายประสาธ สุขุม นายชาญ บุณนาค ก่อตั้งบริษัทสร้างภาพยนตร์ไทยชื่อบริษัทไทยฟิล์ม มีพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ทรงเป็นกรรมการผู้จัดการและผู้จัดการแสดง เริ่มถ่ายทำภาพยนตร์เสียง มีโรงถ่ายตั้งอยู่ที่ทุ่งมหาเมฆ ภาพยนตร์เรื่องแรกคือ “ถ่านไฟเก่า” ผลงานที่โดดเด่นของบริษัทไทยฟิล์มคือเพลงประกอบภาพยนตร์ที่ไพเราะ โด่งดังเป็นเพลงไทย

^๓ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (๒๕๔๔). ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า ๑๔.

^๔ ขุนวิจิตรมาตรา. (๒๕๕๕). อ้างแล้ว หน้า ๑๐๕.

อมตะ เช่น บัวขาว ลมหวาน บริษัทไทยฟิล์มยุติกิจการใน พ.ศ.๒๕๕๓ โดยขายกิจการให้กับกองภาพยนตร์ กองทัพอากาศ

ระหว่าง พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๓ สงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้อุบัติขึ้นแล้วในทวีปยุโรป แต่ยังไม่ลุกลามเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทย ยังมีการสร้างภาพยนตร์ของหลาย ๆ บริษัท ทั้งบริษัทภาพยนตร์เสียงศรีกรุง บุรพาศิลป์ภาพยนตร์ บริษัทภาพยนตร์ไทย จำกัด ในปีนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” (The King of White Elephant) เป็นภาพยนตร์ขาวดำ เสียงภาษาอังกฤษในฟิล์ม เพื่อเผยแพร่ประวัติศาสตร์ชาติไทยและจุดยืนของคนไทยต่อสงครามให้ชาวต่างชาติได้ทราบ

พ.ศ.๒๕๕๔ สงครามโลกครั้งที่สองขยายวงเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทย โดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ระหว่างสงครามอุปกรณ์ถ่ายทำภาพยนตร์และฟิล์มภาพยนตร์ขนาด ๓๕ มม.ขาดแคลน เพราะบริษัทผู้ผลิตในยุโรปต้องเผชิญกับภาวะสงคราม จะมีก็แต่ฟิล์ม ๑๖ มม. สำหรับการถ่ายทำภาพยนตร์สมัครเล่น ภาพยนตร์ที่มีขายมักเป็นภาพยนตร์ญี่ปุ่น เยอรมัน หรือนำภาพยนตร์เก่ามาฉายซ้ำ การสร้างภาพยนตร์ระหว่างสงคราม ผู้สร้างต้องปรับตัวเพื่อลดต้นทุน ลดความยุ่งยากในการถ่ายทำโดยการสร้างภาพยนตร์ ๑๖ มม. ที่ไม่มีการบันทึกเสียง ใช้วิธีการถ่ายทำแล้วพากย์เสียงใส่ที่หลังแทน ความบันเทิงที่เข้ามาลอบประโลมหัวใจคนไทยได้ในยามนี้คือละครเวที มีคณะละครเกิดขึ้นหลายคณะ เช่น ศิวารมย์ เทพศิลป์ อศวิน การละคร ผกาวัลี ละครเวทีมีส่วนช่วยสร้างนักแสดงหลายคน เช่น ม.ล.รุจิรา – มารศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา สิมะเสถียร กัณหาทิพย์ นาคประภา สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ สุพรรณ บูรณะพิมพ์ สถาพร มุกดาประกร ทั้งยังสร้างนักร้องหน้าบ้านขณะละครเปลี่ยนฉาก เช่น เพ็ญศรี พุ่มชูศรี ชาญ เย็นแฉ คำนธ สัมปยุตนา นนท์ ล้วน ควันธรรม นคร มังคลาชน นคร ถนอมทรัพย์ สวลี ผกาพันธุ์ เป็นต้น^๕

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดบ้านเมืองเข้าสู่ยุคบ้านดีเมืองดี เศรษฐกิจฟื้นตัวขึ้น สอดคล้องกับที่ผู้คนต้องการสิ่งบันเทิงใจลอบขวัญหลังสงคราม การสร้างภาพยนตร์ไทยได้ฟื้นตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาพยนตร์เรื่องแรกที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงหลังสงครามคือ สุภาพบุรุษเถื่อนไทย สร้างโดยบริษัทปรเมรุภาพยนตร์ หม่อมเจ้าศุภรพรรณดิศ ดิศกุล อำนวยการสร้างและกำกับการแสดงในนาม “ศุภร์ วรดิศ” สร้างจากบทประพันธ์ของเสนีย์ บุษปะเกศ ที่นำเค้าโครงมาจากชีวิตจริงของขุนโจรคุณธรรมปล้นคนรวยมาช่วยคนจนเมื่อ พ.ศ.๒๕๕๓ นำแสดงโดย สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ นักแสดงละครเวที และสอางค์ ทิพยทัศน์ เป็นภาพยนตร์ ๑๖ มม. เข้าฉายที่ศาลาเฉลิมกรุงเมื่อวันที่

^๕ โรม ดารา. (๒๕๕๑). แควดวงบันเทิงม้าม-อวันวาน. กรุงเทพฯ: สยามบันทึก. หน้า ๕๖.

๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๕๒^{๑๐} ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงเป็นต้นแบบให้ผู้สร้างภาพยนตร์หันมาสร้างภาพยนตร์ ๑๖ มม. และเกิดเป็นยุคภาพยนตร์พากย์ ตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผู้ชมสนใจคือลีลาการพากย์ของนักพากย์ซึ่งส่วนใหญ่เข้าถึงชาวบ้าน และเนื้อเรื่องประโลมโลก หัว ๆ เมีย ๆ ตัดแปลงจากมหรสพและนิทานพื้นบ้าน ลีเก ละครนอก^{๑๑}

พ.ศ.๒๔๕๖ รัตน์ เปสตันยี ตั้งหุมนานภาพยนตร์ เพื่อมุ่งมั่นผลิตภาพยนตร์ให้ได้ตามมาตรฐาน ๑๕ มม. ผลงานสร้างภาพยนตร์เรื่องแรกคือ “สันติ-วิณา” นำแสดงโดยพูนพันธ์ รั้งควร เรวดี ศิริวิไล กำกับการแสดงโดย มารุต (ทวี) ณ บางช้าง จากบทประพันธ์ของ Mr. Robert G. North ตัดแปลงเป็นบทภาพยนตร์โดยมารุตและวิจิตร คุณาวุฒิ ส่งเข้าร่วมประกวดในงานมหกรรมภาพยนตร์เอเชีย-แปซิฟิกที่กรุงโตเกียวในปี พ.ศ.๒๔๕๗ ได้รับสามรางวัลคือ รางวัลการถ่ายภาพยอดเยี่ยม การกำกับศิลป์ยอดเยี่ยม และรางวัลพิเศษจากสมาคมผู้อำนวยการสร้างอเมริกา เป็นภาพยนตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวตะวันออกซึ่งเป็นที่สนใจของชาวตะวันตกจึงมีผู้ติดต่อซื้อภาพยนตร์เรื่องนี้ไปขายยังต่างประเทศ เช่น รัสเซีย อิตาลี จีน^{๑๒}

ลำดับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยยุคเริ่มต้น – พ.ศ.๒๕๐๐^{๑๓}

- พ.ศ.๒๔๕๐ มีการฉายภาพยนตร์ในรูปแบบของมหรสพครั้งแรกในเมืองไทย
- พ.ศ.๒๔๕๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ เริ่มถ่ายทำภาพยนตร์
- พ.ศ.๒๔๕๕ The Imperial Bioscope มาตั้งเต็นท์ฉายหนังที่บริเวณสนามน้ำจืด
- พ.ศ.๒๔๕๗ ชาวญี่ปุ่นนำภาพยนตร์การรบระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซียมาตั้งกระโจมฉายที่ข้างวัดตึก
- พ.ศ.๒๔๕๘ โรงหนังญี่ปุ่น โรงหนังถาวรแห่งแรกของเมืองไทยเปิดกิจการ
- พ.ศ.๒๔๕๗ คณะถ่ายทำภาพยนตร์ของ ริชาร์ด เบอร์ดัน โฮล์ม เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์สารคดีชีวิตไทย
- พ.ศ.๒๔๕๖ เริ่มมีภาพยนตร์เรื่องยาวและภาพยนตร์ชุด (Serial) เข้ามา
- พ.ศ.๒๔๖๕ กำเนิดหนังสือ “ภาพยนตร์สยาม” หนังสือเกี่ยวกับภาพยนตร์เล่มแรก จัดตั้งกองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว กรมรถไฟหลวง
- พ.ศ.๒๔๖๖ นางสาวสุวรรณ ของนายเสนรี แม็กเร ออกฉายในกรุงเทพฯ

^{๑๐} ภราดร ศักดา. (๒๕๕๑). เปิดม่านคนดังหลังวัง. กรุงเทพฯ: สยามบันเทิง. หน้า ๖๒.

^{๑๑} ประภัสสร เลิศอนันต์. (๒๕๔๔). อังแล้ว หน้า ๒๐.

^{๑๒} ประภัสสร เลิศอนันต์. (๒๕๔๔). อังแล้ว หน้า ๒๒.

^{๑๓} ชลิดา เอื้อบำรุงจิต. (๒๕๔๐). อังแล้ว หน้า ๕๔-๕๕.

- พ.ศ.๒๔๖๘ คณะผู้สร้างหนังของพาราเมทซ์เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง ช้าง (Chang)
- พ.ศ.๒๔๗๐ โฉมสองชั้น ภาพยนตร์เรื่องแรกของคนไทย โดยกรุงเทพ ภาพยนตร์บริษัท ออกฉาย
- พ.ศ.๒๔๗๒ บริษัทฟ็อกซ์มูวี่โตน เข้ามาถ่ายทำข่าวเบ็ดเตล็ด
- พ.ศ.๒๔๗๔ เริ่มบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ.๒๔๗๓
- พ.ศ.๒๔๗๕ หลงทาง ภาพยนตร์เสียงเรื่องแรกของไทยออกฉาย
- พ.ศ.๒๔๗๖ เปิดโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง
- พ.ศ.๒๔๘๐ เมืองทอง ของนายเลื่อน พงษ์โสภณ ภาพยนตร์ ๑๖ มม.เรื่องแรกของเมืองไทย
- พ.ศ.๒๔๘๑ กลุ่มนักเรียนนอกที่มีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลเป็นแกนนำก่อตั้งโรงถ่ายภาพยนตร์ไทยฟิล์ม
- พ.ศ.๒๔๘๓ บริษัทไทยฟิล์มยุติการสร้างภาพยนตร์ ขายกิจการให้แก่กองทัพอากาศ
- พ.ศ.๒๔๘๐ กลุ่มผู้สร้างฮอลลีวูด ตั้งบริษัทจัดจำหน่ายในเมืองไทย
- พ.ศ.๒๔๘๒ ภาพยนตร์ ๑๖ มม. เรื่องสุภาพบุรุษเสือไทย ของ แท้ ประกาศวุฒิสาร ประสบความสำเร็จเป็นประวัติการณ์
- พ.ศ.๒๔๘๓ สันติ-วิมาน ของหนูมานภาพยนตร์ ได้รางวัลจากการประกวดที่โตเกียว นับเป็นครั้งแรกที่ภาพยนตร์ไทยได้รับรางวัลจากการประกวดภาพยนตร์นานาชาติ
- พ.ศ.๒๔๘๕ มิตร ชัยบัญชา เข้าสู่วงการภาพยนตร์
- พ.ศ.๒๕๐๐ หอการค้าไทยจัดการประกวดตุ๊กตาทองเป็นครั้งแรก

ภาพยนตร์เด่นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ - ก่อน พ.ศ.๒๕๐๐

พ.ศ.๒๔๘๒ สุภาพบุรุษเสือไทย ปรเมรุภาพยนตร์ อำนวยการสร้างโดย สำเนา เศรษฐบุตร หม่อมเจ้าสุภรธรรมดิศ ดิศกุล กำกับการแสดง แท้ ประกาศวุฒิสาร ถ่ายภาพ บทประพันธ์ เสนีย์ บุษปะเกษ นำแสดงโดย สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ และสอางค์ ทิพยทัศน์

พันท้ายนรสิงห์ สร้างในเวลาไล่เลี่ยกันกับสุภาพบุรุษเสือไทย เดิมเป็นละครเวทีที่เฉลิมกรุง อศวินภาพยนตร์ โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ นำแสดงโดย ชูชัย พระขรรค์ชัย นักมวยจากเวทีราชดำเนิน คู่กับสุพรรณ บูรณพิมพ์

พ.ศ.๒๔๘๓ นิทรา-สายัณห์ สร้างโดย บูรพาศิลป์ภาพยนตร์ บทประพันธ์ของอิงอร ฉลาด-สำเภา ประสงค์ผล อำนวยการสร้าง นำแสดงโดย รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง คู่กับสมบัติ คงจำเนียร ร่วมด้วยจรรยา พันธุ์ทรัพย์

พ.ศ.๒๔๕๕ แท้ ประกาศสุฉิศาร สร้างสาวเครือฟ้าในนามบริษัทไทยไตรมิตรภาพยนตร์
ทวี ฦ บางซ้าง เขียนบทภาพยนตร์และกำกับการแสดง นำแสดงโดย ชลิต สุขเสวี วิไลวรรณ วัฒน
พานิช ร่วมด้วย สอวงค์ ทิพยทัศน์ สมพงษ์ พงษ์มิตร สติชัย เสียงมหาราช จมื่นมานิตย์นเรศวร เข้า
ฉายที่โรงภาพยนตร์นิวโอเดียน เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๔๕๖ ภาพยนตร์เรื่องนี้ทำให้วิไลวรรณ
วัฒนพานิช ได้รับรางวัลตุ๊กตาทองนักแสดงนำหญิง พ.ศ.๒๕๐๐^{๑๔}

พ.ศ.๒๔๕๘ โบตัน ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ทำรายได้ถึง ๑ ล้านบาท

CINEMA ENLIGHTENS

ปัญญา อนุปุปาโท จลจิตการ

^{๑๔} ภาดร ศักดา. (๒๕๕๑). อ้างแล้ว หน้า ๖๔.

ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า: บทบาทนักแสดงนำหญิงในภาพยนตร์ไทยยุคก่อน พ.ศ.๒๕๐๐

๑. สอางค์ ทิพยทัศน์

สอางค์ ทิพยทัศน์ นางเอกภาพยนตร์เรื่อง สุภาพบุรุษเสือไทย เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๔๖๕ มีพี่น้อง ๖ คนเป็นบุตรคนที่ ๕ ของคุณพ่อเงิน และคุณแม่อยู่ เกิดที่ฝั่งธน ภาษีเจริญ คุณพ่อคุณแม่ทำสวนมะพร้าว หนัก พลู ระยะเวลาหลังหมากราคาตกต่ำจึงเปลี่ยนมาปลูกผลไม้จำพวกกล้วยหอม มะละกอ

ในวัยเด็กสอางค์มีโอกาสได้ชมภาพยนตร์ของศรีกรุงและไทยฟิล์มแทบทุกเรื่อง เพราะคุณแม่พามาชมที่โรงภาพยนตร์ประชุมมหรสพ เชิงสะพานพุทธฝั่งธนเสมอ

สอางค์ ทิพยทัศน์ ยอมรับว่า ตนเองมีการศึกษาน้อยเพราะจิตใจฝักใฝ่งานในแวดวงบันเทิง เริ่มต้นจากพี่สาวชื่อรัตนา (ชื่อเดิมระเบียบ) เป็นนักแสดงละครวิทยุคณะของล้วน ควันธรรม ซึ่งล้วน ควันธรรม ได้มาขลุกอยู่ที่บ้านสวนแห่งนี้เป็นประจำ (น่าจะไปติดพันพี่สาวของสอางค์) เพลงรักเร่ร่อนถูกแต่งขึ้นที่บ้านของสอางค์ ทิพยทัศน์ ซึ่งขณะนั้นอายุประมาณ ๑๔-๑๕ ปี นับว่ายังเด็กอยู่มาก เด็กหญิงสอางค์สนใจการร้องเพลงและแต่งเพลงของล้วน ควันธรรมอยู่เงียบ ๆ ด้วยที่ล้วน และรัตนาไม่ได้ทราบถึงความสนใจของเด็กน้อยคนนี้เลย

ในบรรดาเพลงที่ล้วน ควันธรรมแต่งนั้นมีเพลงหนึ่งที่ต้องใช้เสียงเด็กวัยรุ่นร้อง วันนั้นล้วน มีเรื่องร้อนที่ต้องมาปรึกษากับรัตนา

“เฮีย.. ระเบียบ ทำไงดี ไอ้เด็กคนนั้นมันไม่สบาย มันไปอัดแผ่นเสียงไม่ได้”

ทั้งสองได้แต่มองหน้ากันคิดไปคิดมาก็เรียกสอางค์ ทิพยทัศน์ให้ขึ้นไปร้องเพลงให้ดู สอางค์ ที่มีใจรักด้านการร้องเพลงอยู่แล้วจึงร้องออกไปอย่างไม่ขัดเขิน

“เออ.. ใช้ได้วะ ไป ไปอัดแผ่นเสียงกัน”

ล้วน ควันธรรม ตัดสินใจพาสอางค์ ทิพยทัศน์ ไปอัดแผ่นเสียงที่บริษัทศรีกรุง

“ตอนนั้นศรีกรุงยังอยู่กลางทุ่งนาอยู่เลยคะ ความรู้สึกของเราไอ้โห... ไกลเหลือเกิน มาที่ไหนก็ไม่ทราบ แล้วอยู่ทุ่งนาโคกเดียว มีแต่กอบัว กอหญ้า อะไรก็ไม่ทราบ ประหม่าบอกไม่ถูกเลย ตอนนั้นเรียนแค่จบ ป.๔ จะขึ้นมัธยม ๑ อยู่แล้วก็พาไปอัดแผ่นเสียง”

(เพลงลูกสาวจีน เป็นเพลงที่ล้วน ควันธรรม แต่งขึ้นเพื่ออัดแผ่นเสียง (ตราหนูมาน) ที่ศรีกรุง)

